

je knjiga: Nikola Bonifačić Rožin Narodne drame, poslovice i zagonetke, Pet stoljeća hrvatske književnosti, »Kolo«, izd. Zagreb MH, 1963.« Zbog čega je autoru bilo stalo do toga da posve precizno navede baš mjesec pojavljivanja Bonifačićeve knjige, moglo bi se možda naslutiti na osnovu usporedbe njegova teksta s Bonifačićevim — jer se u njima mogu pratiti isti primjeri, ista građa i ona literatura koja je uz nju vezana, a u mnogome i slično pristupanje problemu. Začuduje zbog čega je dr Čubelić propustio da spomene, kad je već govorio o toj knjizi, da mu je autor već mnogo ranije bio posudio svoj nedovršeni i tada još nepotpun rukopis knjige, prema kojemu je T. Čubelić pripremio jednu radio-emisiju, ne pitajući autora za dozvolu, ali spomenuvši ipak rukopis kojim se poslužio. Još više začuduje zbog čega je vrijeme pojavljivanja Bonifačićeve knjige pomaknuo za cijela dva mjeseca unaprijed: knjiga je, naime, izašla iz štamparije već u početku ožujka 1964. (zapravo je štampanje dovršeno već 1963, pa je ta godina naznačena na naslovnoj stranici knjige); pisac ovog prikaza ima primjerak s autorovom posvetom datiranom 7. III. a upravo tih istih dana autor Bonifačić Rožin, prema vlastitoj izjavi, pokazao je jedan primjerak knjige i dru T. Čubeliću. Ponovo se pitamo zbog čega je autor bio tako neprecizan u ovom svom preciznom navodu pa se u svibnju 1964. nije više sjećao da se knjiga pojavila već dva mjeseca prije toga. No i bez obzira na to, sigurno je da je taj i ne samo taj Bonifačićev rad bio T. Čubeliću jedan od osnovnih poticaja za pristupanje narodnoj dramu, pa je njegovo prešućivanje te pomoći, blago govoreći, nekorektno. Neuobičajen je i način na koji se Bonifačićevi prijašnji radovi citiraju u Čubelićevu članku — samo djelomice, i to tako da se iz teksta ne može razabrati u koliko su mjeri baš oni pomogli T. Čubeliću pri pisanju njegova priloga (osnovni sadržaji većine tih prijašnjih članaka uključeni su zatim u kraćem obliku i u Bonifačićevu knjigu).

Osim spomenutog članka u Radovima Zavoda za slavensku filologiju, T. Čubelić je pisao o narodnoj dramu i u knjizi Narodne pripovijetke, izd. Školska knjiga (treće izdanje 1957; četvrto, dopunjeno izdanje 1963). Autorov je tekst u trećem izdanju posve kratak, a u četvrtom je šire razrađen — na sličnoj podlozi (u odnosu na upotrebljenu građu) kao i članak u Radovima. U oba ta izdanja (a donekle i u Radovima) dr Čubelić objavljuje i tekstove narodnih drama pretežnim dijelom iz zapisa N. Bonifačića Rožina. Zapisivač je naveden, ali se nigdje ne spominje da ti primjeri potječu iz rukopisnih zbirki Instituta za narodnu umjetnost — čime se autor oglasio o osnovne svuda u svijetu uobičajene uzuse upotrebljavanja arhivske građe.)

Maja Bošković-Stulli

NARODNE PRIPOVIJETKE. Priredila MAJA BOŠKOVIĆ-STULLI. »Pet stoljeća hrvatske književnosti«, knjiga 26. Matica hrvatska — Zora, Zagreb 1963.

U nizu raznorodnih, više ili manje vrijednih antologija naše narodne proze, koje su, za posljednjih dvadesetak godina, ugledale svjetlo dana u izdanjima jugoslovenskih izdavačkih preduzeća, zbornik narodnih pripovjedaka iz serije »Pet stoljeća hrvatske književnosti« predstavlja događaj od nepobitne vrijednosti za našu mladu folklorističku nauku i napredak u načinu prezentiranja folklornih tekstova našem savremenom čitaocu. Koncipirana tako da prikaže najkarakterističnije i najčešće primjere našeg narodnog proznog stvaralaštva, da obuhvati sve vrste ne samo pripovjedaka nego i do sada zanemarenih predaja, ova edicija, u svakom slučaju, predstavlja novinu i osvježenje. »Zbirka je dio jedne velike cjeline — prikaza hrvatske književnosti kroz pet stoljeća«, kaže autor u uvodnoj riječi i nastavlja da je time donekle određen i karakter knjige: potreba da se u uvodu prvenstvena pažnja obrati onim aspektima narodne pripovijetke koji je povezuju s pisanom književnošću; da se zahvati građa od različitih skupljača i iz različitih izvora i iz što duljega vremenskog raspona, no u osnovi ipak autentični i uz to reprezentativni primjeri; napokon, da je okvirom kolekcije određen i geografsko-nacionalni zahvat građe.

Na preko četiri stotine stranica, pored iscrpnog i stručnog uvodnog dijela, te bibliografije koja obuhvata sve važnije zbirke naših narodnih pripovjedaka, izvorne i antologijske, zatim studije i monografije o našoj narodnoj prozi i koja omogućava zainteresovanom čitaocu da se uputi u dalje studiranje čitave materije, nalazi se 114 tekstova narodnih pripovjedaka i 58 predaja, čime su prikazane gotovo sve vrste naših narodnih priča, od pripovjedaka o životinjama, bajki i novela, do kratkih šaljivih priča. Tako je izbor sačinjen i na osnovu građe iz ranijih publikacija, potrebno je posebno pozdraviti nastojanje autora da pregled naše narodne proze obogati sa vremenim zapisima narodnih priča i predaja. Tako u ovom izboru više od jedne trećine pripovjedaka potiče od savremenih zapisa, dok se u predajama broj savremenih zapisa penje na 38, dakle više od polovine objavljenih predaja. Ove činjenice mogu biti važan argument u diskusijama o odumiranju našeg narodnog folklornog stvaralaštva.

Sama građa, veoma opsežna i brižljivo odabrana, potiče uglavnom s područja SR Hrvatske, iako ima i primjera iz Bosne i drugih krajeva. Gotovo nepregledan fond naših narodnih predanja, raznorodnih i veoma zanimljivih, predstavljen je znatno manjim brojem primjera nego što je to slučaj s narodnim pričama. Možda bi se moglo raspravljati o cjelishodnosti objavljivanja nekih veoma sličnih primjera predaja (npr. o vješticama) na račun drugih predaja koje u ovom izboru nisu zastupljene, a na terenu ih veoma često susrećemo (takva su, recimo, predanja o »Grcima« i njihovom vraćanju po zakopano blago itd.).

Stručni komentari i napomene o pojedinim pripovijetkama, publikovani iza građe, rezultat su minucioznog i složenog rada u pronalaženju i evidentiranju srpsko-hrvatskih varijanata svakog primjera iz ove zbirke. Naoko nebitan i sporedan, ovaj dio publikacije predstavlja veliku vrijednost za svakog stručnjaka koji se bavi proučavanjem naše narodne književnosti i, uz komentare »Istarskim narodnim pričama« od istog autora, zametak je i osnov toliko potrebnog kataloga tipova srpskohrvatskih narodnih pripovjedaka. Iako ove napomene uz tekstove sadrže osnovne podatke o kazivačima, odnosno izvoru odakle su pripovijetke uzete, te do sada poznate varijante za pojedine priče (uglavnom na osnovu podataka iz publikovane srpskohrvatske građe), obilježavanje mjesta pojedinih priča u međunarodnoj klasifikaciji moglo je, po mom mišljenju, biti dopunjeno i uporednim tabelama, čime bi stručnjaku-specijalisti (iako publikacija nije prvenstveno njemu namijenjena) bio olakšan rad i omogućeno lakše orijentiranje u izloženoj građi.

Dijalektološka razmatranja tekstova narodnih pripovjedaka, koja su objavljena u okviru ove publikacije (iz pera Bratoljuba Klaića), narušavaju donekle njezinu jedinstvenost, ali su i korisna za upoznavanje osnovnih karakteristika, jezičkih i stilskih, hrvatske narodne proze. Konačno, opsežan rječnik manje poznatih izraza, turcizama, provincijalizama itd., štampan na kraju knjige, (također iz pera B. Klaića), olakšava razumijevanje samih tekstova, koji su, veoma često, fiksirani sa svim svojim dijalekatskim osobinama.

Prikaz ove publikacije ne bi bio potpun kada se, u nekoliko riječi, ne bi osvrtno i na jezik kojim je pisan njen uvodni dio. Maja Bošković-Stulli odlikuje se istančanim smislom za jezgrovito izražavanje veoma komplikovanih zaključaka o složenim, nedovoljno jasno sagledanim aspektima naše narodne proze, njihovom proučavanju i bitnim karakteristikama. Stilski i jezički precizne formulacije, osobito kada se radi o interpretiranju onih neuhvatljivih finesa narodnog fabuliranja, predstavljaju pozitivnu značajku ove knjige.

Likovne priloge, na žalost malobrojne, koji su inspirirani fantastikom narodnog pripovijedanja, izradila je majstorska radionica Krste Hegedušića, čime je oprema ove publikacije dostigla jedan viši grafički nivo.

Završavajući ovaj prikaz »Narodnih pripovjedaka«, želim da posebno istaknem izrečeno autorovo stanovište da je »hrvatskosrpska narodna književnost nedjeljiva cjelina, slivena ne samo zajedničkim temama, sižeima, motivima, likovima, izražajnim formama... nego i istim jezikom«.

Vlajko Palavestra